

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Олексій Дімітров,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-9671-2384>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, <https://orcid.org/0009-0004-6586-6435>)

Анотація. У публікації здійснено огляд джерел щодо з'ясування залежності успішності онлайн-навчання від рівня цифрової грамотності всіх учасників освітнього процесу. Визначено, що існує залежність між цифровою грамотністю та показниками успішності під час онлайн-навчання. Це має бути враховано під час здійснення цього процесу та підготовки онлайн-курсів.

Ключові слова: цифрова грамотність, онлайн навчання, заклади вищої освіти, здобувач освіти

Abstracts. The paper reviews the literature on the dependence of online learning success on the level of digital literacy of all participants in the educational process. It is proven that there is a relationship between digital literacy and success rates during online learning. This should be taken into account when providing the process and preparing online courses.

Keywords: *digital literacy, online-learning, higher education institutions, an education applicant*

В останні роки онлайн-навчання швидко набуло популярності в університетах як альтернативний спосіб навчання студентів, які бажають пройти курси без безпосереднього відвідування закладу вищої освіти (McGaughey, 2022; Xie, 2020). Як констатується в одній із публікацій (Palvia, 2018), у США реєстрація на онлайн-курси зростала протягом 14 років поспіль, не зважаючи на очевидне зниження загальної кількості вступників до університетів. Пізніше було відзначено схоже зростання популярності онлайн-освіти в усьому світі (Getenet, 2024; Stone, 2019).

Багатогранна концепція формування цифрової грамотності здобувачів освіти вимагає від них доброго розуміння організації існуючої освітньої практики, ставлень між учасниками педагогічної взаємодії та поведінки кожного з них, зумовлених специфікою конкретного цифрового середовища (Secker, 2018). Ідеться про те, що зазначена якість особистості значною мірою залежить від контексту та може відрізнитися в різних людей, зокрема залежно від технологічного ландшафту та цифрових інструментів, що використовуються (Aslan, 2021). У цифровому світі, що швидко змінюється, педагоги мають своєчасно ознайомлюватися з найновішими цифровими інструментами та системами, щоб ефективно використовувати інноваційні освітні технології на практиці. Крім того, багатогранний характер феномену цифрової грамотності вимагає, щоб викладачі постійно адаптувалися до наявних технологій, що інтенсивно розвиваються (Getenet, 2024; Marmoah, 2024).

Зокрема, ставлення до цифрових технологій являє собою відносно стійку та загальну позицію, сформовану переконаннями, емоціями та досвідом роботи з цифровими технологіями (Paetsch, 2021). Позитивне ставлення учасника освітнього процесу до цифрових технологій має важливе значення для їх сприйняття як цінного інструменту у викладанні й навчанні. Позитивне сприйняття технологій дозволяє викладачам виявляти суттєвий потенціал цифрових ресурсів, ефективно залучати студентів до цифрової взаємодії та створювати інноваційні

динамічні навчальні середовища. У науковій літературі наголошується на важливості впевненості та позитивного ставлення викладача до використання цифрових ресурсів (Paetsch, 2021).

Зростаюча поширеність онлайн-курсів актуалізувала необхідність формування у студентів цифрової грамотності. Майбутні здобувачі швидко навчилися використовувати різноманітні засоби цифрової грамотності, такі як Інтернет, мобільні телефони, онлайн- та офлайн-ігри, текстові повідомлення, графічні редактори тощо (Carrington, 2005; Downes, 2002). Це означає, що студенти за допомогою цифрових інструментів непогано розвивають цифрову грамотність самостійно (Mudra, 2020). Цікаво відмітити, що здобувачі, які використовують смартфони виключно для онлайн-навчання, демонструють нижчий рівень цифрової грамотності, включаючи дослідження та пошук інформації, перевірку, управління, обробку інформації, усвідомлення цілісності та соціальну відповідальність, порівняно зі студентами, які мають доступ як до смартфонів, так і до комп'ютерів чи ноутбуків. Навпаки, студенти, які покладаються виключно на електронну пошту та соціальні мережі для спілкування в Інтернеті, мають вищий рівень соціальної відповідальності порівняно з тими, хто використовує електронну пошту, соціальні мережі та повідомлення одночасно (Cornillez, 2024). Викликають інтерес результати дослідження (Puniatmaja, 2024) щодо впливу електронного навчання та цифрової грамотності студентів на їхні навчальні досягнення. Як встановлено, існують відмінності в результатах навчання у студентів, які навчалися за електронною формою навчання та засобами традиційної освіти. Також було виявлено залежність між ефективністю електронного навчання та цифровою грамотністю студентів. Так, у студентів, які вивчають онлайн-курси, наявність певного рівня цифрової грамотності позитивно впливає на сприйняття інформації та успішність. Крім того, попередньо отримана освіта є сприятливою передумою для оволодіння цифрової грамотності. Також з'ясовано, що окремі аспекти цифрової грамотності є більш вирішальними для досягнення академічної успішності в онлайн-курсі. Очевидно, що викладачі повинні враховувати ці фактори під час розробки та проведення онлайн-курсів, щоб

забезпечити рівні можливості для всіх студентів. У цьому плані, простий тест, у якому студенти оцінюють рівень сформованості цифрової грамотності, може бути корисним для визначення розподілу між ними за цим показником. Відповідні заходи можуть бути реалізовані на початку курсу, щоб допомогти студентам навчитися адекватно оцінювати рівень цієї грамотності (Holm, 2025). Як свідчать дані онлайн-опитування австралійських здобувачів освіти, позитивне ставлення і цифрова грамотність значною мірою сприяють підвищенню самоефективності суб'єкта навчання. Це теж підтверджує, що сформованість цифрової грамотності є важливим фактором для підвищення ефективності онлайн-навчання у вищій школі (Barton, 2020; Prior, 2016).

Говорячи про середню школу, доцільно зауважити, що на успішність онлайн-навчання учнів впливає також рівень цифрової грамотності їхніх батьків. Зокрема, дані дослідження (Afzal, 2024), в якому брали участь батьки учнів початкових класів у Пакистані, засвідчили, що високий рівень цифрової грамотності батьків позитивно корелює з ефективною підтримкою онлайн-навчання дітей. Крім того, встановлено, батьки, які мали вищу освіту, продемонстрували більш розвинену цифрову компетентність, що, у свою чергу, сприяло надання ними більш дієвої підтримки дітям у реалізації їхніх освітніх потреб.

Загалом можна підсумувати, що на успішність здобувачів під час вивчення ними онлайн-курсів значною мірою впливають рівень цифрової грамотності особи, її попередній досвід роботи в режимі онлайн, ставлення до цифрових технологій, наявність самомотивації, а також рівень цифрової грамотності та досвіченість викладачів, які підготували та викладають ці онлайн-курси.

Джерела:

1. Afzal, A., Gul, F., &Shahbaz, M. (2024). The Role of Parental Digital Literacy in Supporting Online Learning Among Early Grade Students. *Islamic Research Journal*, 2 (04), 109-116.
2. Aslan, S. (2021). Analysis of digital literacy self-efficacy levels of pre-service teachers. *International Journal of Technology in Education*, 4 (1), 57-67.

3. Barton, E. A., & Dexter, S. (2020). Sources of teachers' self-efficacy for technology integration from formal, informal, and independent professional learning. *Educational Technology Research and Development*, 68, 89-108.
4. Carrington, V. (2005). The uncanny, digital texts and literacy. *Language and Education*, 19 (6), 467-482.
5. Cornillez, E. E. C. (2024). Modeling the Relationship among Digital Demographic Characteristics, Digital Literacy, and Academic Performance of Mathematics Major Students in an Online Learning Environment. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (21), 1-23.
6. Downes, T. (2002). Children's and families' use of computers in Australian homes. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 3 (2), 182-196.
7. Getenet, S., Cante, R., Redmond, P., & Albion, P. (2024). Students' digital technology attitude, literacy and self-efficacy and their effect on online learning engagement. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21 (1), 3.
8. Getenet, S., Haeusler, C., Redmond, P., Cante, R., Crouch, V. (2024). First-year preservice teachers' understanding of digital technologies and their digital literacy, efficacy, attitude, and online learning engagement: Implication for course design. *Technology, Knowledge and Learning*, 29 (3), 1359-1383.
9. Holm, P. (2025). Impact of digital literacy on academic achievement: Evidence from an online anatomy and physiology course. *E-Learning and Digital Media*, 22(2), 139-155.
10. Marmoah, S., Poerwanti, J. I., Gestiaridi, R. (2024). The Quality Management of Education in Elementary Schools in Improving Teachers' Digital Literacy in the Era of Online Learning. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14 (1), 32-40.
11. McGaughey, F., Watermeyer, R., Shankar, K., Suri, V. R., Knight, C., Crick, T., Hardman J., Phelan D., Chung, R. (2022). 'This can't be the new norm': academics' perspectives on the COVID-19 crisis for the Australian university sector. *Higher Education Research & Development*, 41 (7), 2231-2246.
12. Mudra, H. (2020). Digital literacy among young learners: how do EFL teachers and learners view its benefits and barriers? *Teaching English with Technology*, 20 (3), 3-24.

13. Paetsch, J., Drechsel, B. (2021) Factors Influencing Pre-service Teachers' Intention to Use Digital Learning Materials: A Study Conducted During the COVID-19 Pandemic in Germany. *Front. Psychol.* 12:733830.
  14. Palvia, S., Aeron, P., Gupta, P., Mahapatra, D., Parida, R., Rosner, R., & Sindhi, S. (2018). Online education: Worldwide status, challenges, trends, and implications. *Journal of Global Information Technology Management*, 21 (4), 233-241.
  15. Prior, D. D., Mazanov, J., Meacheam, D., Heaslip, G., Hanson, J. (2016). Attitude, digital literacy and self efficacy: Flow-on effects for online learning behavior. *The Internet and Higher Education*, 29, 91-97.
  16. Puniatmaja, G. A., Parwati, N. N., Tegeh, I. M., Sudatha, I. G. W. (2024). The effect of E-learning and students' digital literacy towards their learning outcomes. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14 (1), 348-356.
  17. Secker, J. (2018). The Trouble With Terminology: Rehabilitating and Rethinking 'Digital Literacy.' In K. Reedy & J. Parker (Eds.), *Digital Literacy Unpacked*, pp. 3-16.
  18. Stone, C., O'Shea, S. (2019). Older, online and first: Recommendations for retention and success. *Australasian Journal of Educational Technology*, 35 (1), 57-69.
  19. Xie, X., Siau, K., Nah, F.F.-H. (2020). COVID-19 pandemic – Online education in the new normal and the next normal. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 22 (3), 175-187.
-

Здоров'я та освіта XXI століття / Health and Education XXI

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ
ТА ЗДОРОВ'Я

**НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ /
SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT
OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS
IN CRISIS CONDITIONS**

*Матеріали
II науково-практичного семінару*

*20 березня 2025 року
м. Київ*

УДК 378:37.091.12

*Рекомендовано до друку Вченою радою
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 9 від 17 травня 2025 року)*

Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах: матеріали II науково-практичного семінару (20 березня 2025 року, м. Київ); відп. ред. і укл. Н. О. Терентьєва. Київ: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2025. 252 с.

Відповідальний редактор і укладач:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний університет біоресурсів і природокористування України]

Рецензенти:

Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор [Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]

Білик В. Г., доктор педагогічних наук, професор [Український державний університет імені Михайла Драгоманова]

ISBN 978-617-8598-13-6

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення II науково-практичного семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах», які органічно розкривають різні аспекти окресленої проблематики.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним, педагогічним, медичним працівникам, фахівцям в галузі фізичної культури і спорту, здобувачам усіх рівнів вищої освіти, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2025

© НУБіП України, 2025